

**Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα –
Ο δρόμος προς την αξιοπιστία
από την πλευρά του ερευνητή:
Εμπειρίες, προβλήματα και λύσεις**

Γεώργιος Β. Παπαθεοδωρίδης

Καθηγητής Παθολογίας-Γαστρεντερολογίας

Διευθυντής Πανεπιστημιακής Γαστρεντερολογικής Κλινικής,

Γενικό Νοσοκομείο Αθηνών «Λαϊκό»

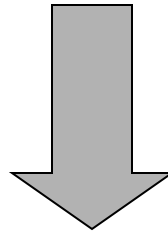

2^ο Συνέδριο Ε.Λ.Ε.ΦΙ.

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Δεδομένα-αποτελέσματα
περιορισμένου δείγματος ασθενών

Συμπεράσματα για σύνολο του πληθυσμού
με το ίδιο πρόβλημα

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΤΟΜΙΚΗΣ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΠΕΙΡΑΣ

- **Θεωρητική και πρακτική αδυναμία προσωπικής αξιολόγησης όλων των εναλλακτικών ενδεχομένων**
- **Σπάνια επαρκής αριθμός περιστατικών σε ένα γιατρό για τεκμηρίωση μίας μεθόδου**
- **Δειγματοληπτική επιλογή**
- **Απουσία συγκριτικού δείγματος**
- **Συχνά συστηματικά σφάλματα (όχι οργάνωση, επίδραση προσωπικών πεποιθήσεων)**

“In God We Trust ....”

Everyone Else Must

Show Us The Data

FDA

ΕΙΔΗ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

- **Μελέτες περιγραφικής επιδημιολογίας**
  - μελέτες επιτήρησης με στόχο τη διαμόρφωση (αιτιολογικών) υποθέσεων (cross-sectional surveys or studies)
- **Μελέτες επαγωγικής επιδημιολογίας**
  - μελέτες διαχρονικής παρατήρησης με στόχο την αξιολόγηση (αιτιολογικών) υποθέσεων (retrospective or prospective cohort or case-control studies)
- **Μελέτες πειραματικές ή παρέμβασης**
  - μελέτες με στόχο την αξιολόγηση θεραπευτικών παρεμβάσεων

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΤΑΔΙΑ ΚΛΙΝΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

A. Σχεδιασμός

- Εντοπισμός ερευνητικού προβλήματος (σκοπός-υπόθεση)
- Οριοθέτηση-διατύπωση ερευνητικής πρότασης
- Σχεδιασμός ερευνητικής διαδικασίας (πρωτόκολλο)
  - Επιστημονική και γραφειοκρατική διεκπεραίωση

B. Εκτέλεση - Υλοποίηση

- Μέγεθος δείγματος
- Οργάνωση έρευνας - Διαχείριση δεδομένων
- Παραβιάσεις πρωτοκόλλου
- Έλεγχος εξέλιξης

Γ. Ανακοίνωση αποτελεσμάτων

- Στατιστική ανάλυση
- Ερμηνεία - Σημασία αποτελεσμάτων
- Παρουσίαση - Δημοσίευση αποτελεσμάτων

Επιδημιολογικές Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα

Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή: Εμπειρίες, προβλήματα

- **Αριθμός-Ποιότητα-Σημασία**
  - Κύρια εξάρτηση από ερευνητή & ερευνητική ομάδα
  - Αύξηση επιστημονικού κύρους ερευνητή/κέντρου/χώρας
- **Αρνητικοί παράγοντες**
  - Έλλειψη συστηματικής μηχανοργάνωσης χώρου υγείας, έλλειψη συστηματικών καταγραφών σοβαρών νοσημάτων/εκβάσεων
  - Συχνά έλλειψη εμπειρίας/Αρνητική στάση επιστημονικών συμβουλίων νοσοκομείων
  - Μέχρι πριν λίγα χρόνια ασαφής νομοθεσία ΕΟΦ
  - Έλλειψη επαρκών χώρων/υλικοτεχνικών υποδομών
  - Μειωμένες οικονομικές αποδοχές/Αυξημένες υποχρεώσεις/Ελάχιστες προοπτικές νέων ιατρών

Επιδημιολογικές Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα

Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή: Λύσεις

- Βελτίωση υλικοτεχνικής υποδομής τριτοβάθμιας περίθαλψης
- Βελτίωση μηχανοργάνωσης στο χώρο της υγείας
- Αξιοκρατική επιλογή –Περιοδική επαναξιολόγηση ιατρών ΕΣΥ/ΔΕΠ
- Αναγνώριση/Στήριξη ερευνητών/κλινικών ανάλογα με αριθμό/σημασία διεθνών δημοσιεύσεων από επιδημιολογικές κλινικές μελέτες

ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

- **Κλινικές δοκιμές (clinical trials)**
  - αξιολόγηση αποτελεσματικότητας θεραπευτικών σχημάτων
- **Έρευνες πεδίου (field studies)**
  - μελέτες σε υγιή άτομα (κυρίως προληπτικές)
- **Έρευνες θεραπευτ. παρέμβασης στο γενικό πληθυσμό (clinical intervention studies)**
  - επέκταση ερευνών πεδίου σε ολόκληρες κοινότητες (μη εφικτή τυχαιοποίηση σε ατομική βάση)

ΚΛΙΝΙΚΕΣ ΔΟΚΙΜΕΣ

- Μελέτες φάσης I
(Δοσολογία, Ασφάλεια)
- Μελέτες φάσης II
(Αποτελεσματικότητα, Ασφάλεια)
- Μελέτες φάσης III
(Αποτελεσματικότητα, Ασφάλεια - Έγκριση φαρμάκου)
- Μελέτες φάσης IV
(Αποτελεσματικότητα σε υποομάδες, Μακροχρόνια Ασφάλεια - Επιτήρηση μετά κυκλοφορία φαρμάκου)

Συνήθως με την υποστήριξη φαρμακευτικών εταιρειών ή διεθνών επιστημονικών φορέων

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΚΛΙΝΙΚΩΝ ΔΟΚΙΜΩΝ

- Καλή θεραπευτική ιδέα
- Πρωτόκολλο έρευνας
  - Επιλογή ασθενών
  - Θεραπευτικό σχήμα
  - Αξιολόγηση αποτελεσμάτων και αποκρίσης στη θεραπεία
- Τυχαιοποίηση
- Τετραπλή κλειδιά
- Συνηθώς εξασφαλίζονται κεντρικά από τη φαρμακευτική εταιρεία ή το διεθνές επιστημονικό φορέα και την επιστημονική επιτροπή της μελέτης
- Μέγεθος δείγματος

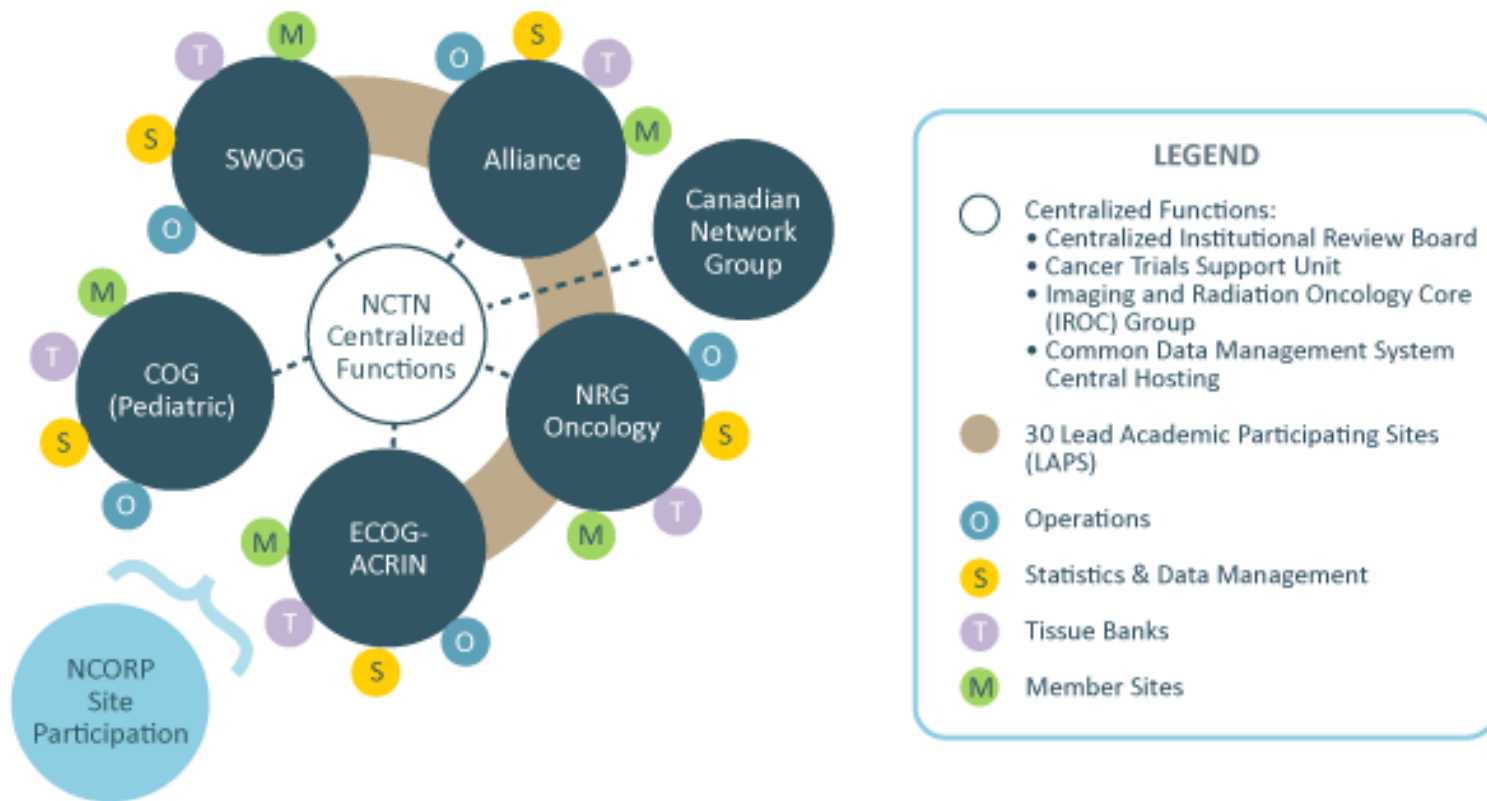
ΗΘΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

- Πλήρης ενημέρωση των ασθενών για τις θεραπευτικές επιλογές ή μη της μελέτης, καθώς και τις υπάρχουσες εναλλακτικές λύσεις
- Εκούσια και συνειδητή συμμετοχή και συμμόρφωση ασθενών
- Ενημέρωση ασθενών για δυνατότητα αποχώρησης από τη μελέτη ανά πάσα στιγμή
- Μη έκθεση ασθενών σε πρόσθετο κίνδυνο
- Εξασφάλιση άμεσης και αποτελεσματικής αντιμετώπισης κάθε προβλήματος κατά τη διάρκεια της μελέτης

Εξαρτώνται από τον ερευνητή και την ερευνητική ομάδα

Κλινικές Μελέτες στις ΗΠΑ/Καναδά - Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή

NCI National Clinical Trials Network Structure

Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα - Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή

ABOUT CONTENT EXPERT
 Rethink EDUC @ all levels
 5. IDENTITY / of INDIVIDUALS
 Nexus of content decreasing
 COLLEGE → JOB
 SKILLS
 ROLES coach/guide
 PROCESS Learning FROM

28/15 Personalized assessment
 6. RE-THINKING EDUCATION... FOR WHAT?
 Social consensus on post-2ndary
 JOB? SKILLS?
 FOR WHOM?
 Unintended audiences? How to design?

7a. BUREAUCRATIC COMPLIANCE
 I.T. EVOLUTION
 Security? Disability Access
 Cloud? Governance
 Returning VETS. Unfunded mandates

8. RETURNING VETS
 Re-integrate thru on-line environments

5b. INSTITUTIONAL IDENTITY

24
 7. SEPARATE AUTHENTICATION FROM PROGRAMS

7b. LAG IN LEGAL SYSTEMS
 • Complex - countries
 • I.P.
 • Globality
 • ON-RAMPING

REAL DISRUPTION of Enabled

Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα - Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή: Εμπειρίες, προβλήματα

Α. Εμπιστοσύνη ερευνητή – κέντρου

- CV και διεθνής παρουσία ερευνητή (ερευνητής, διεθνής ανταγωνισμός)
- Επίδοση ερευνητή σε προηγούμενες μελέτες (ερευνητής & κέντρο)
- Επίδοση κέντρου σε προηγούμενες μελέτες
- Ταχύτητα εγκρίσεων ΕΣ, ΔΣ (ΕΟΦ, ΕΕΔ)

Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα - Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή: Εμπειρίες, προβλήματα

B. Δυσκολίες υλοποίησης

- Υποστήριξη/Μηχανοργάνωση αρχείου
- Όχι πιστοποίηση εργαστηρίων/συσκευών
- Συχνά όχι (φυλασσόμενοι) χώροι εκτέλεσης μελέτης
- Όχι σύγχρονος εξοπλισμός (κλινικών πράξεων, φύλαξης βιολογικών υλικών)
- Δυσκολίες διαχείρισης ενδονοσοκομειακών εξετάσεων
- Δυσκολίες διαχείρισης φαρμάκου (συχνά από ερευνητή)

Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα - Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή: Εμπειρίες, προβλήματα

Γ. Δυσκολίες οικονομικής διαχείρισης

- Συχνές αλλαγές αρμοδίων προσώπων σε νοσοκομεία/Υ.ΠΕ.
- Συχνά απειρία/ερασιτεχνισμός (έως και εχθρική στάση) εμπλεκομένων προσώπων
- Δυσκολίες/Γραφειοκρατία παρακολούθησης οικονομικής διαχείρισης
- Υ.ΠΕ.: υποχρεωτική κατανάλωση χρημάτων για αμοιβές προσωπικού ή υποστήριξη της μελέτης

Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα - Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την πλευρά του ερευνητή: Λύσεις

- Βελτίωση υλικοτεχνικής υποδομής τριτοβάθμιας περίθαλψης
- Αποδοχή από Πολιτεία/Υ.ΠΕ./Νοσοκομεία ότι οι κλινικές μελέτες αξίζουν στήριξης/διευκόλυνσης – εξάλειψη συνεχών/περιστασιακών εμποδίων
- Βελτίωση/Απλοποίηση υπηρεσιών διαχείρισης
- Κάποιου βαθμού ανταποδοτικότητα/στήριξη (πχ εύρεση ελάχιστων χώρων λειτουργίας) σε ερευνητές/κλινικές που φέρνουν μελέτες/χρήματα

**Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα -
Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την
πλευρά του ερευνητή: Συμπεράσματα**

**“SERIOUS-MINDED PEOPLE HAVE FEW IDEAS.
PEOPLE WITH IDEAS ARE NEVER SERIOUS.”**

PAUL VALERY

**Κλινικές Μελέτες στην Ελλάδα -
Ο δρόμος προς την αξιοπιστία από την
πλευρά του ερευνητή: Συμπεράσματα**

**DON'T TALK,
JUST ACT.
DON'T SAY,
JUST SHOW.
DON'T PROMISE,
JUST PROVE.**